

LAPIDES IMPERFECTI IZ MUZEJA U ŠKRIPU

Autor: Mate Puljak

Prosinac 2025.

Koliko površan zna biti rad struke govori nadgrobna stela iz Škripa koja godinama stoji u muzeju. Ona nikada nije prevedena. Nigdje se ne nađe jedan povjesničar, jezikoslovac ili arheolog da ju prevede. Kažu ne može se. Čim sam ju ugledao rekao sam kustosici da je grčko žensko ime, dakle ilirsko, a ne rimsko. Veli ona da ploča nije završena i da je to jedini zaključak struke. Dakle, u pravu su, nije dovršena, međutim, nije naišla horda pa je klesar bacio alat nego je tekst bio pun grešaka. Radio ga je netko nepismen ili polupismen. Ono što mu je netko rekao krivo je čuo jer je bio Ilir. Zato se nitko neće da petlja u prijevod ove ploče.

Evo ja ću, sjećajući se svoje razrednice i profesorice latinskog č.s. Milke Čotić. Nema tu straha. Zašto bi me brinulo što će netko reći da nije tako, a sam se ne usuđuje prevesti. Ništa na ovom svijetu nije onakvo kakvim se prikazuje. Od prvog dana učeni smo prihvaćati slike, a ne stvarnost; tuđe riječi, a ne vlastitu misao. Govorili su nam da je učitelj mjerilo istine, da je pop čuvar tajne, da je ocjena potvrda znanja. A zapravo,

nagrađivali su poslušnost, ne razumijevanje. I čitav smo život, ne znajući, učili napamet tuđe odgovore, umjesto da čujemo vlastita pitanja. A ja sam, od malih nogu, gutao knjige. U gimnaziji najviše. Sve što je obećavalo dubinu, širinu, smisao. Činilo mi se da između redaka leži nešto skriveno, nešto što tek treba otkriti. Volio sam prevoditi latinski i grčki jer sam se nadao otkriti neke dublje tajne. Ali ono najdublje, najvažnije, nisam pronašao u knjigama ni u prijevodima. Našao sam u životu, u ranama, u lutanjima, u tišini koju nitko ne može ocijeniti. Jer život uči drukčije. On ne daje svjedodžbe. On daje udarce i otkrića. On te ponekad baci na koljena samo da bi ti pokazao gdje se zapravo nalaziš. I sve ono što su nas uvjeravali da je konačna istina, sve se to raspline kad se prvi put sretneš sa stvarnom dubinom, onom koja te mijenja, koja razotkriva, koja ti ne dopušta da i dalje živiš u tuđem okviru. Zato danas znam: ništa nije kako se čini. I nitko nam neće dati istinu na gotovo. Do nje se probija, teško, sporim i bolnim hodom. Ali jednom kad je takneš, shvatiš da bi se i sve ocjene svijeta mogle rasuti u prah, jer vrijedilo je više jedno jedino iskustvo nego tisuću lekcija naučenih napamet. To je dubina koju ne predaje škola. To je dubina koju predaje život. I ta me dubina taj nepregledni, tihi ponor između onoga što se vidi i onoga što jest, na kraju dovela do otkrića mnogih tajni koje nisu za običnog smrtnika. I shvatio sam još nešto: sve je u nama. I Bog, i moć da pokrećemo, da mijenjamo i da utječemo. Moć koja ne pripada ni učiteljima ni popovima, nego svakom čovjeku pojedinačno. To je iskra koja ne umire, i ne gasi se ni nakon naše smrti, nego nastavlja živjeti, djelovati i odzvanjati u onome što smo dotaknuli i ostavili za sobom.

Ovo je tzv. LAPIDES IMPERFECTI, nesavršen natpis. Živa nesreća u ono vrijeme. Dakle, klesar sve isfaljiva, onda naručitelj poludi i odbije mu platiti i uzeti spomenik jer kao takav nosi nesreću. Prvi redak vidimo žensko ime EELICONEM što valja napisati HELICONEM, AMVANOROC ide u AMMANORUM, POCOMERA je POSMEMERA, tj. POS(UIT) (M)EMORIAE... HELICONEM je akuzativ od grč.imena Helico, prijevod Helikona. AMMANORUM genitiv množine od AMMIANUS, prijevod- od Amiana, Amijanovih (loza), POSUIT MEMORIAE, postavio u spomen. Razumljivije prevedeno bilo bi

„Podignuto u spomen Heliconi iz obitelji Ammianovih.”

Sva mudrolija. Vrlo je vjerojatno da je ova stela odbačena jer je sadržavala previše pogrešaka. Radi se o latinskom jeziku Ilira i romaniziranih domaćih klesara iz II.–III.stoljeća. Klesar je vjerojatno bio lokalni Ilir koji je naučio latinska slova, ali ne i gramatičku točnost. Takvi su radili prema šablوني i diktatu; “piši kako čuješ”. Unatoč tome što ovaj spomenik nema NITI JEDNO rimsko obilježje, niti jednu standardnu rimsku oznaku poput H(ic) S(itus) E(st), D(is) M(anibus), ili ANN(orum) ...oni ga i dalje vode pod rimskom stelom.